

BIULETYN NIEMIECKI

Nr 52 ♦ 31.10.2014

Andrzej Ancygier

**NIEMIECKA POLITYKA ENERGETYCZNA: DWA KROKI NAPRZÓD,
JEDEN KROK W TYŁ**

-

Statystyki

-

Kalendarium od 22 września 2014 roku do 22 października 2014 roku

-

www.csm.org.pl

CENTRUM STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Niemiecka polityka energetyczna: Dwa kroki naprzód, jeden krok w tył

Dr. Andrzej Ancygier

Rok 2014 okazuje się przełomowy dla niemieckiej transformacji energetycznej. Z jednej strony nowelizacja Ustawy o energiach odnawialnych (EEG), która weszła w życie 1 sierpnia 2014 r., zapowiada najbardziej radykalne zmiany systemu wsparcia dla OZE od 2000 r. Z drugiej mimo ogromnego wzrostu eksportu energii elektrycznej oczekuje się, że po raz pierwszy ilość energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych przekroczy 30 proc. przy spadającej produkcji energii z węgla brunatnego i kamiennego. Dodatkowo po szybkim wzroście w ostatnich latach wysokość opłaty na rozwój energii odnawialnych po raz pierwszy została obniżona.

Jak spowolnić rozpędzony pociąg?

Rozwój energii odnawialnych w Niemczech zaskoczył nawet największych optymistów. Jakkolwiek przyrost zainstalowanej mocy z energii wiatrowej był stabilny i pozostawał w granicach pomiędzy 2 i 3 GW rocznie¹, to spadek kosztów fotowoltaiki i utrzymanie stałych taryf na wysokim poziomie doprowadziły do wzrostu zainstalowanej mocy o ponad 7 GW rocznie w latach 2010-2012². W wyniku tego wzrosły również koszty rozwoju OZE: wysokość opłaty rozwoju OZE, tzw. *umlage*, wyniosła w 2014 r. 6,24 eurocenta – wzrost o prawie 80 proc. w porównaniu z rokiem 2011.

Jednak pomimo redukcji taryf dla fotowoltaiki o prawie 70 proc. w ciągu trzech lat i spowolnienia rozwoju fotowoltaiki o połowę w 2013 r., w porozumieniu koalicyjnym z listopada 2013 r. rząd w Berlinie zapowiedział wprowadzenie dolnej i górnej granicy rozwoju poszczególnych technologii OZE, tak żeby z jednej strony zagwarantować bezpieczeństwo dla inwestorów, a z drugiej ograniczyć prawdopodobieństwo niekontrolowanego rozwoju poszczególnych technologii, tak jak miało to miejsce

¹ „Installierte Nennleistung [MW] aller WEA in Deutschland”, Windmonitor, http://windmonitor.iwes.fraunhofer.de/windwebdad/www_reisi_page_new.show_page?lang=ger&owa=Windenergieeinspeisung.daten%3Fp_lang=ger%26bild_id=272.

² „Installierte Photovoltaikleistung in Deutschland”, <http://www.volker-quaschnig.de/datserv/pv-deu/index.php>.

w przypadku fotowoltaiki we wcześniejszych latach. Jednocześnie stwierdzono, że udział energii z OZE powinien wynieść pomiędzy 40 a 45 proc. w roku 2025 i wzrosnąć o co najmniej 15 proc. w ciągu kolejnej dekady³.

EEG 2.0

Pierwsza połowa 2014 r. upłynęła pod znakiem negocjacji dotyczących nowelizacji Ustawy OZE. Jakkolwiek EEG podlega okresowej aktualizacji, to zakres zmian w przypadku tegorocznej nowelizacji spowodował, że wielu obserwatorów określa nową wersję EEG jako EEG 2.0. Jednocześnie nowa wersja ustawy zawiera elementy radykalnej zmiany systemu wsparcia w kolejnej nowelizacji ustawy planowanej na rok 2017, którą już określa się mianem EEG 3.0⁴. Dodatkowo w nowelizacji ustawy z sierpnia br. wprowadzono redukcję wsparcia dla niektórych rodzajów OZE, wprowadzono mechanizmy mające na celu ustabilizowanie sieci oraz mechanizmy mające ograniczyć wzrost *umlage*. Elementy te zostaną omówione poniżej. *Reforma systemu wsparcia*

System stałych taryf, wprowadzony w obecnie obowiązującej formie w 2000 r., doprowadził nie tylko do szybkiego wzrostu zainstalowanej mocy OZE, ale także, poprzez swoją prostotę i przewidywalny charakter, do rozwoju nowej gałęzi przemysłu, w której w 2012 r. pracowało 368 400 osób⁵. Jednak wzrost zainstalowanej mocy w fotowoltaice o ponad 22 GW w ciągu trzech lat spowodował, że rząd w Berlinie chętniej widziałby system dający mu nieco większą kontrolę nad wielkością instalacji

³ „DeutschlandsZukunftgestalten”, Porozumienie koalicyjne pomiędzy CDU, CSU i SPD, 16 grudnia 2013, <https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf>.

⁴ „Das EEG 3.0 schon im EEG 2.0 anlegen”, Komunikat Prasowy Agora Energiewende, czerwiec 2014, <http://www.agora-energiewende.de/themen/dieenergiewende/detailansicht/article/das-eeeg-30-schon-im-eeeg-20-anlegen/>.

⁵ „The State of Renewable Energies in Europe. Edition 2013”, EurObserv'ER, http://www.energies-renouvelables.org/observ/er/stat_baro/barobilan/barobilan13-gb.pdf.

w danym roku. Dodatkowym czynnikiem była presja ze strony Brukseli. Według wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących pomocy państwa dla energetyki wysokość wsparcia dla instalacji powyżej 3 MW w przypadku elektrowni wiatrowych i 500 kW w przypadku wszystkich innych rodzajów OZE miała zostać określona na podstawie aukcji⁶.

W związku z tym w nowelizacji ustawy OZE z sierpnia 2014 r. zapowiedziano wprowadzenie mechanizmu aukcyjnego dla instalacji o mocy powyżej 100 kW⁷. Podkreślono jednocześnie – podobnie jak wcześniej w porozumieniu koalicyjnym – że przy zmianie systemu wsparcia dla większych instalacji powinna zostać zachowana różnorodność aktorów uczestniczących w transformacji energetycznej⁸. W związku z tym, począwszy od 2015 r., przeprowadzone zostaną aukcje pilotażowe – co najmniej 2, 3 rocznie – dla fotowoltaiki. Na podstawie doświadczeń z tych aukcji ma zostać opracowany ostateczny kształt systemu aukcyjnego, który ma obowiązywać od roku 2017.

Jakkolwiek zmiana systemu wsparcia napotkała sceptycyzm wielu aktorów, w szczególności z sektora energii odnawialnych⁹, to należy przyznać, że niemieckie Ministerstwo Gospodarki podejmuje wysiłki, żeby przejście ze stałych taryf do systemu aukcyjnego dla instalacji powyżej 100 kW nie spowodowało niepotrzebnych perturbacji w sektorze OZE. Głównym czynnikiem było określenie długoterminowych celów rozwoju OZE, które pozwalają stwierdzić, że nawet jeżeli – jak miało to miejsce w wielu innych krajach – nie wszystkie projekty zostaną zrealizowane w określonym terminie, to w kolejnych latach do rozdysponowania pozostanie wyższa ilość mocy. Dodatkowo ryzyko związane z tak rady-

kalną zmianą systemu wsparcia ma zostać ograniczone poprzez zbieranie doświadczeń z aukcji pilotażowych w latach 2015 i 2016. Te z kolei zostały poprzedzone analizą przeprowadzoną przez konsorcjum instytutów naukowych¹⁰ i konsultacjami społecznymi¹¹.

Zmniejszenie taryf gwarantowanych

W reakcji na wspomniany wyżej szybki rozwój fotowoltaiki w ostatnich latach, w 2012 r. wprowadzono mechanizm, który uzależniał wysokość gwarantowanych taryf dla *nowych* instalacji od zainstalowanej mocy w poprzednim okresie. Jeżeli zainstalowana moc w okresie poprzednich 12 miesięcy pozostała pomiędzy 2,5 i 3,5 GW, to taryfy dla nowych instalacji były obniżane o 1 proc. miesięcznie. Niższa lub wyższa moc nowych instalacji prowadziła odpowiednio do zmniejszenia lub zwiększenia redukcji wsparcia¹². To spowodowało, że wysokość gwarantowanych taryf dla fotowoltaiki spadła z prawie 29 eurocentów za kilowatogodzinę w roku 2011 do niespełna 14 eurocentów dla małych instalacji w roku 2014. W rezultacie spadła również zainstalowana moc w fotowoltaice z 7,6 GW w roku 2012 do 3,3 GW w roku 2013, czyli do poziomu przewidzianego w noweli EEG z 2012 r. W ten sposób cel zwiększenia przewidywalności rozwoju OZE został osiągnięty.

W związku z tym w najnowszej nowelizacji EEG rząd Niemiec zdecydował się na pozostanie przy tym mechanizmie w przypadku fotowoltaiki i zastosowanie go także w przypadku energetyki wiatrowej. W przypadku tej pierwszej określono docelową roczną wielkość instalacji na pomiędzy 2,4 i 2,6 GW i zmniejszono wysokość gwarantowanej taryfy do 13,15 eurocenta dla instalacji poniżej 10 kW i 9,23 eurocenta dla instalacji powyżej 10 MW. Oznaczało to spadek o ponad 75 proc. w porównaniu z rokiem 2004.

⁶EuropeanCommission (2014) „Guidelines on Stateaid for environmentalprotection and energy 2014-2020” *Official Journal of the European Union*, 28 czerwca 2014, akapit 125.

⁷ „Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien (Erneuerbare-Energien-Gesetz – EEG 2014)”, artykuł 37.

⁸ EEG 2014, artykuł 2.

⁹ Bundesverband Erneuerbare Energie (2014) „BEE-Stellungnahme für das Konsultationsverfahren zu den Eckpunkten des BMWi für ein Ausschreibungsdesign für Photovoltaik-Freiflächenanlagen”, 22 sierpnia 2014, <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/Stellungnahmen-Photovoltaik/bundesverband-erneuerbare-energie,property=pdf,bereich=bmwi2012,sprache=de,rwb=true.pdf>.

¹⁰ Bundesministerium für Wirtschaft und Energie „Konsultationsworkshop Pilotausschreibung für PV-Freiflächenanlagen”, 10 lipca 2014, <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/P-R/praesentation-workshop-konsultationsverfahren-02,property=pdf,bereich=bmwi2012,sprache=de,rwb=true.pdf>

¹¹ Bundesministerium für Wirtschaft und Energie „Pilotausschreibung für Photovoltaik-Freiflächenanlagen: Ergebnisse der Konsultation”, <http://www.bmwi.de/DE/Themen/Energie/Erneuerbare-Energien/EEG-Reform/stellungnahmen-photovoltaik-freiflaechenanlagen.html>.

¹² EEG 2014, artykuły 20a i 20b.

W przypadku energii wiatrowej docelowa roczna wielkość instalacji została określona na tym samym poziomie: pomiędzy 2,4 i 2,6 GW. Jeżeli rozwój energii wiatrowej pozostanie w tych granicach, to gwarantowane taryfy na poziomie 8,90 eurocenta za kilowatogodzinę będą zmniejszane kwartalnie o 0,4 proc. Jeżeli zainstalowana moc wyniesie mniej niż 2 GW rocznie, gwarantowane taryfy pozostaną na niezmiennym poziomie. Natomiast w przypadku wzrostu zainstalowanej mocy o więcej niż 3,2 GW degresja wzrośnie z 0,4 proc. do 1,0 proc. kwartalnie. Ustanowienie dosyć wąskiego korytarza dla energii wiatrowej może wynikać z obaw, że wobec rozwoju technologicznego i zmniejszenia kosztów tej technologii ilość nowych mocy z elektrowni wiatrowych może, podobnie jak miało to miejsce w przypadku fotowoltaiki w latach 2010-2012, znacznie wzrosnąć. Takie obawy mogły wynikać z niektórych studiów, które potwierdzały, że wsparcie dla tej technologii może zostać obniżone o 10-20 proc. do roku 2015 bez zagrożenia dla rozwoju tej branży¹³.

Szczególnie interesujące rozwiązanie przyjęto w przypadku morskiej energetyki wiatrowej. W tym przypadku wysokość wsparcia określono na 15,40 eurocenta za kilowatogodzinę przez okres 12 lat. Okres ten ulegał jednak przedłużeniu o pół miesiąca za trzynastą i każdą kolejną milę morską od linii brzegowej. Dodatkowe przedłużenie okresu wsparcia zostało przewidziane, jeżeli farma wiatrowa została zainstalowana w miejscu, gdzie głębokość przekracza 20 m – o 1,7 miesiąca za każdy dodatkowy metr głębokości.

Wprowadzenie mechanizmów stabilizujących sieć

Szybki wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych, a w szczególności ich dalszy rozwój aż do osiągnięcia planowanych 55-60 proc. w ciągu 20 lat, spowodował, że konieczne stało się wprowadzenie mechanizmów stabilizujących sieć. Problemem było jednak nie – jak można by zakładać – brak energii, ale jej nadmiar spowodowany w takim samym stopniu wysoką produkcją ze źródeł odnawialnych, jak i brakiem elastyczności elektrowni opalanych węglem brunatnym i przede wszystkim elektrowniami atomowymi. W wyniku tego pomiędzy grudniem

2012 a grudniem 2013 r. zanotowano negatywne ceny energii przez w sumie 97 godzin¹⁴. To oznaczało nie tylko straty dla producentów energii ze źródeł konwencjonalnych, którzy musieli płacić za sprzedaż własnej energii (!), ale również wzrost kosztów wsparcia OZE. Koszty te wynikają bowiem z różnicy pomiędzy gwarantowanymi taryfami a ceną energii elektrycznej na giełdzie. Jeżeli cena na giełdzie spada, to różnica ta rośnie, a tym samym rośnie *umlage* płacona przez konsumentów energii elektrycznej.

W sumie dodatkowy koszt wynikający z negatywnych cen energii elektrycznej na giełdzie wyniósł w 2013 r. niespełna 0,4 proc. całego wsparcia dla OZE. Jednak oczekuje się, że w roku 2022 liczba godzin, w których ceny będą negatywne, wzrośnie ponad 11-krotnie do prawie 1000¹⁵. W związku z tym w nowelizacji ustawy OZE wprowadzono mechanizmy mające zmobilizować producentów energii ze źródeł odnawialnych do wyłączenia ich instalacji w momencie, kiedy ceny będą negatywne.

Jednym z takich instrumentów jest brak wsparcia za okres, w którym negatywne ceny wystąpią przez dłużej niż 6 godzin¹⁶. W związku z tym, że od 2016 r. wsparcie będzie udzielane w formie premii, która ma pokryć różnicę pomiędzy ceną na giełdzie i gwarantowanymi taryfami, brak tego wsparcia w przypadku cen negatywnych oznaczałby stratę producentów OZE: podczas gdy obecnie otrzymują one stałe wsparcie bez względu na cenę energii na giełdzie, w przyszłości będą oni musieli uważniej śledzić sytuację na rynku, żeby uniknąć sytuacji, w której – podobnie jak obecnie operatorzy elektrowni konwencjonalnych – będą zmuszeni dopłacić do sprzedanej energii.

Jakkolwiek porozumienie koalicyjne z grudnia 2013 r. wspomniało o konieczności wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, która z różnych przyczyn nie może zostać przekazana do sieci elektroenergetycznej, w innych sektorach, na przykład w sektorze ogrzewania lub transportu, kwestia ta nie została w żaden sposób uregulowana w nowelizacji ustawy OZE. Jednakże istot-

¹³ Agora Energiewende „EEG-Vergütungen für Windenergie können um 10 bis 20 Prozent sinken, ohne Ausbau zu gefährden“, marzec 2014, <http://www.agora-energiewende.de/themen/optimierung/detailansicht/article/eeg-verguetungen-fuer-windenergie-koennen-um-10-bis-20-prozent-sinken-ohne-ausbau-zu-gefaehrden/>.

¹⁴ Agora Energiewende „Negative Strompreise werden häufiger“, lipiec 2014, <http://www.agora-energiewende.de/themen/strommarkt-versorgungssicherheit/detailansicht/article/negative-strompreise-werden-haeufiger/>

¹⁵ Ibid.

¹⁶ EEG 2014, artykuł 24.

ną nowością było umożliwienie uzyskania gwarantowanych taryf również w przypadku, jeżeli energia ze źródeł odnawialnych była okresowo magazynowana. To może zachęcić inwestorów do magazynowania energii, żeby sprzedać ją po wyższej cenie o innej porze dnia lub tygodnia – zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że ceny energii elektrycznej w dniach powszednich są wyższe niż w dniach wolnych od pracy¹⁷.

Dodatkowym mechanizmem, który ma przyczynić się do stabilizacji sieci, jest możliwość uzyskania dodatkowej premii za elastyczność dla instalacji na biomasę i biogaz. Dotychczas energia z biomasy była produkowana bez względu na jej ceny i zapotrzebowanie. Powodem były z jednej strony problemy z magazynowaniem biogazu, a z drugiej jednakowe wsparcie dla energii bez względu na jej ceny na giełdzie. Sierpniowa nowelizacja ustawy OZE wprowadziła możliwość uzyskania dodatkowej premii w wysokości 40 euro za kilowat mocy rocznie w zamian za gotowość do włączenia lub wyłączenia instalacji produkującej prąd o mocy powyżej 100 kW¹⁸. Premia ta może być otrzymywana przez 20 lat, co oznacza łączny dodatkowy dochód w wysokości 800 euro za zainstalowaną kilowatogodzinę.

Mechanizmy ograniczające wzrost opłaty na rozwój OZE

O tym, że transformacja energetyczna, czyli zastąpienie energetyki nuklearnej i węglowej odnawialnymi źródłami energii, nie obędzie się bez dodatkowych kosztów, było wiadomo od dawna. Jednak wspomniane wcześniej prze-finansowanie dla fotowoltaiki spowodowało znacznie szybszy wzrost opłaty OZE, niż się spodziewano – w 2014 r. do każdej kilowatogodziny zużywanej przez gospodarstwa domowe doliczono 6,24 eurocenta. Żeby

¹⁷ Wysokość premii, którą otrzymują producenci OZE, obliczana jest miesięcznie jako różnica pomiędzy gwarantowanymi taryfami a średnią godzinową ceną energii elektrycznej na giełdzie EPEX Spot SE w Paryżu. Jeżeli przykładowo premia za określony miesiąc dla fotowoltaiki wyniesie 5 eurocentów za kilowatogodzinę, to procentowi OZE wyposażonemu w możliwość magazynowania energii będzie się bardziej opłacało sprzedać energię w momencie, kiedy różnica pomiędzy ceną giełdową a gwarantowaną taryfą będzie mniejsza niż 5 eurocentów – premię w wysokości 5 eurocentów otrzyma bez względu na cenę, jaką uzyskał za sprzedaż energii na giełdzie. Rachunek ten nie uwzględni strat wynikających z magazynowania energii.

¹⁸ EEG 2014, artykuły 52-55.

chronić niemiecki przemysł, z opłaty tej zwolnione były przedsiębiorstwa „narażone na spadek konkurencyjności międzynarodowej”. Jednak liczba tych przedsiębiorstw systematycznie rosła i w 2014 r. na liście tych przedsiębiorstw znajdowało się 2098 firm, w tym kopalnie węgla brunatnego i kamiennego, przedsiębiorstwa tramwajowe czy farmy mięsne¹⁹. Jednocześnie firmy te korzystały ze spadających cen prądu na giełdzie, która obniżyła się z 5,11 eurocenta w roku 2011 do 3,78 eurocenta za kilowatogodzinę 2 lata później²⁰.

Zwolnienie dużych przedsiębiorstw, które często nie miały nic wspólnego z konkurencją międzynarodową, prowadziło do coraz głośniejszej krytyki nie tylko ze strony niemieckiej opinii publicznej, ale także ze strony Departamentu ds. Konkurencji Komisji Europejskiej. W grudniu 2013 r. rozpoczęła ona postępowanie przeciwko Niemcom w sprawie wyjaśnienia podejrzeń o niedozwoloną pomoc publiczną²¹. Rozpoczęło to często ostrą dyskusję pomiędzy rządem Niemiec a Komisją Europejską. W lutym tego roku Sigmar Gabriel nominowany kilka tygodni wcześniej na stanowisko ministra gospodarki stwierdził, że jeżeli na krótko przed wyborami do Parlamentu Europejskiego Komisja wychodzi z propozycjami, które zagrażają nie tylko przemysłowi w Niemczech, ale również w całej Europie (!), to niska frekwencja w tych wyborach nie powinna zaskakiwać²². Niedługo potem rząd niemiecki wniósł skargę do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości przeciwko postępowaniu rozpoczętemu przez Komisję²³.

¹⁹ „Diese Firmen profitieren vom Ökostrom-Rabatt”, *Süddeutsche Zeitung*, 12 lutego 2014, <http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/eeg-umlage-diese-firmen-profitieren-vom-oekostrom-rabatt-1.1886240>.

²⁰ „Börsenstrompreis am EPEX-Spotmarkt in Deutschland in den Jahren 2010 bis 2013 (in Euro-Cent pro Kilowattstunde)”, *Das Statistic-Portal*, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/154012/umfrage/grosshandelspreise-fuer-strom-in-deutschland-seit-2008/>.

²¹ „EU leitet Verfahren gegen Deutschland ein”, *Zeit Online*, 18 grudnia 2013, <http://www.zeit.de/wirtschaft/2013-12/eu-kommission-eeg-verfahren>.

²² „Gabriel schießt gegen die EU-Kommission”, *Handelsblatt*, 20 lutego 2014, <http://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/befreiung-von-eeg-umlage-gabriel-schiesst-gegen-die-eu-kommission/9512192.html>.

²³ „Bundesregierung klagt gegen EU-Verfahren”, *Zeit Online*,

Jednocześnie trwały jednak negocjacje pomiędzy rządem niemieckim a Komisją Europejską. Zamiast ponad 5 mld euro, które firmy zwolnione z płacenia *umlage* zaoszczędziły z tego tytułu rocznie²⁴, musiały one zapłacić jedynie 30 mln euro²⁵. Na przyszłość rząd Niemiec zgodził się na ograniczenie liczby sektorów, z których przedsiębiorstwa będą częściowo zwolnione z płacenia *umlage*, co powinno zmniejszyć liczbę tych przedsiębiorstw do ok. 1500. Dodatkowo wszystkie firmy będą jednak zmuszone do wnoszenia co najmniej 20 proc. opłaty na rozwój energii odnawialnej, o ile nie przekracza to 4 proc. wartości ich produkcji²⁶.

Spore zamieszanie wzbudziło obciążenie przez *umlage* także prądu produkowanego ze źródeł odnawialnych i zużywanego na miejscu przez tzw. prosumentów, czyli indywidualnych inwestorów zwłaszcza w fotowoltaikę. Osoby, które zainwestowały w instalację do produkcji energii odnawialnej po 1 sierpnia 2014 r., będą zmuszone płacić 30 proc. wartości *umlage*, czyli ok. 2 eurocentów za kilowatogodzinę. W sytuacji, w której cena energii elektrycznej od zewnętrznego dostawcy przekracza 29 eurocentów za kilowatogodzinę, a koszt energii elektrycznej z własnej instalacji fotowoltaicznej wynosi pomiędzy 7,8 i 14,2 eurocenta za kWh²⁷, pomimo obowiązku płacenia *umlage* produkcja energii elektrycznej na własne potrzeby i tak pozostanie dosyć opłacalna.

28 lutego 2014, <http://www.zeit.de/wirtschaft/2014-02/eeg-umlage-oekostrom-klage-eu>.

²⁴ Bah Isaac, „Deutschland verklagt EU-Kommission”, *neue energie*, 1 marca 2014,

<http://www.neueenergie.net/politik/europa/deutschland-verklagt-eu-kommission>.

²⁵ „EEG-Reform: Einigung mit EU-Kommission erzielt”, Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, 10 lipca 2014, <http://www.bmwi.de/DE/Themen/energie,did=646128.html>

²⁶ „Kabinettt verabschiedet EEG-Entwurf, Umlagestreit mit EU-Kommission beigelegt”, *Photon news*, 9 kwietnia 2014, http://www.photon.info/photon_news_detail_de.photon?id=85340

²⁷ Fraunhofer ISE (2013) „Stromgestehungskosten Erneuerbare Energien”, listopad 2013, <http://www.ise.fraunhofer.de/de/veroeffentlichungen/veroeffentlichungen-pdf-dateien/studien-und-konzeptpapiere/studie-stromgestehungskosten-erneuerbare-energien.pdf>.

Mniej węgla i gazu...

Dla wielu jedną z najbardziej zaskakujących konsekwencji transformacji energetycznej w Niemczech był wzrost emisji dwutlenku węgla z sektora elektroenergetycznego z 292 mln ton w roku 2009 do 317 mln ton w roku 2013. Fakt ten był aktywnie wykorzystany przez krytyków transformacji energetycznej zarówno w Niemczech, jak i w Polsce. Wiadomość była dosyć klarowna i łatwa do przekazania: pomimo wydania miliardów euro na rozwój energii odnawialnych emisje wzrastają! Rzeczywistość okazuje się jednak nieco bardziej skomplikowana. Wzrost emisji dwutlenku węgla w okresie 2009-2013 wynikał z trzech elementów. Przede wszystkim po spadku PKB o ponad 6 proc. w roku 2009 w roku 2010 gospodarka niemiecka zaczęła wychodzić z kryzysu gospodarczego, co doprowadziło do wzrostu produkcji energii elektrycznej o ponad 6 proc., podczas gdy wzrost emisji wyniósł w tym samym okresie niespełna 4 proc. Kolejnym elementem było wyłączenie 8,4 GW mocy w elektrowniach atomowych w sierpniu 2011 r., które w pewnym stopniu zostały zastąpione elektrowniami opalanymi węglem²⁸. W końcu ostatnim czynnikiem prowadzącym do wzrostu emisji był wzrost produkcji i eksportu energii elektrycznej dzięki jej niższym cenom niż w krajach sąsiednich. Pomiędzy rokiem 2012 i 2013 niemiecki eksport energii elektrycznej wzrósł o 47 proc. i wyniósł 34 TWh²⁹ – równowartość 21 proc. polskiego zapotrzebowania na prąd w roku 2013.

Jednocześnie według wstępnych danych Instytutu Fraunhofera można się spodziewać, że emisje dwutlenku węgla z sektora energetycznego w roku 2014 spadną mimo rekordowej produkcji energii elektrycznej. W porównaniu z pierwszymi 9 miesiącami roku 2013 produkcja energii elektrycznej z węgla brunatnego spadła o 4,9 proc. w okresie styczeń-wrzesień 2014. W przypadku węgla kamiennego spadek ten wyniósł 14,8 proc. Spadek ten jest o tyle ciekawy, że w 2012 r. uruchomione zostały dodatkowe bloki elektrowni na węgiel brunatny

²⁸ „Germany is gradually shutting down all nuclear power plants”, *Institute of Applied Ecology*, http://www.renewablesinternational.net/files/smthumbnail_ata/lightboxdetail/3/3/7/3/1/9/GET_3A2_shutting_down_nuclear_plants_1.png.

²⁹ „Miesięczne raporty z funkcjonowania Krajowego Systemu Elektroenergetycznego i Rynku Bilansującego”, Polskie Sieci Elektroenergetyczne, http://www.pse.pl/index.php?modul=8&y=2013&m=12&id_rap=212.

w Grevenbroich-Neurath³⁰, a w lutym tego roku do sieci została podłączona elektrownia na węgiel kamienny w Moorburgu³¹. Jednak, jak się okazuje, większa moc elektrowni niekoniecznie musi prowadzić do większej produkcji: w związku z wyższą produkcją ze źródeł odnawialnych i niższymi cenami na giełdzie stopień wykorzystania zwłaszcza elektrowni na węgiel kamienny ulega stałemu zmniejszeniu.

Jednak zamiast o budowie nowych elektrowni niemieckie firmy energetyczne coraz głośniej mówią o ich zamykaniu. W sierpniu 2013 r. RWE zagroził wyłączeniem elektrowni konwencjonalnych o łącznej mocy 7 GW. Eon zapowiada czasowe lub całkowite wyłączenie elektrowni o łącznej mocy 11 GW³². Przyczyną tych zapowiedzi jest spadek cen energii elektrycznej na giełdzie, który najbardziej dotknął elektrownie na gaz. Te są jednak niezbędne do zbalansowania sieci energetycznej. W związku z tym obecnie w Niemczech rozpoczyna się debata na temat wprowadzenia rynku mocy, której efektów nie należy jednak oczekiwać przed kolejną nowelizacją ustawy OZE w 2017 r.

...więcej słońca i wiatru

Wzrost zainstalowanej mocy zwłaszcza w przypadku energii wietrznej (do prawie 35 GW) i w fotowoltaice (ponad 37 GW) oraz spadek ilości energii produkowanej z węgla spowodował, że w pierwszych 9 miesiącach tego roku udział OZE w produkcji energii elektrycznej netto przekroczył 31 proc.³³. Możliwe jednak, że w związku z mniejszą produkcją energii elektrycznej w instalacjach

fotowoltaicznych w okresie jesienno-zimowym, która tylko częściowo zostanie zastąpiona wyższą produkcją z energii wiatru, udział ten nieco spadnie. Dodatkowo ciekawe jest jednak to, że ponad 60 proc. tej energii było produkowane przez małe firmy, osoby prywatne (tzw. prosumentów) i rolników (rys. 4).

W związku z rosnącym udziałem OZE w okresie letnim zanotowano kilka spektakularnych rekordów. Po południu 11 maja ponad 75 proc. energii zużywanej w Niemczech pochodziło ze źródeł odnawialnych³⁴. Było to możliwe głównie dzięki mniejszemu zużyciu energii elektrycznej w dzień wolny od pracy – zapotrzebowanie wyniosło 57 GW. O wiele bardziej spektakularne było osiągnięcie tego samego udziału OZE w dzień powszedni, 18 sierpnia, przy zapotrzebowaniu w wysokości ponad 70 GW. Natomiast 6 czerwca, również w dzień powszedni, energia słoneczna, która praktycznie nie istniała kilka lat wcześniej, zaspokoiła ponad jedną trzecią zapotrzebowania na moc w godzinach południowych³⁵.

Jakkolwiek kolejne rekordy cieszą zwolenników *Energiewende*, to są zapowiedzią wyzwań, jakim niemiecka transformacja energetyczna będzie musiała sprostać w przyszłości. Dobrą wiadomością jest to, że zwłaszcza w przypadku fotowoltaiki najwyższa produkcja ma miejsce w lecie, w okresie popołudniowym, kiedy popyt na energię jest największy. Ma to ogromny wpływ na ceny energii: podczas gdy tradycyjnie były one najwyższe właśnie w południe, obecnie są o wiele bardziej stabilne, a czasami w okresie letnim nawet – zwłaszcza w dni wolne od pracy – ujemne (rys. 7). Jednocześnie wzrasta produkcja z elektrowni wiatrowych w okresie jesienno-zimowym (rys. 5).

Złą wiadomością jest to, że zwłaszcza w przypadku energii wiatrowej wahania produkcji mogą być dosyć duże. Częściowo mogą one zostać zrekompensowane bardziej elastycznym wykorzystaniem biomasy. Jednak wraz ze wzrostem roli OZE potrzebne będą inne mechanizmy gwarantujące stabilność sieci. Najbardziej oczywiste wydawałyby się magazyny energii, jednak w swoim studium z września 2014 r. czołowy niemiecki *think tank* zajmujący się transformacją energetyczną *Agora Energiewende* wskazał na wiele innych możliwości, takich jak

³⁰ „RWE nimmt das größte Braunkohlekraftwerk der Welt in Betrieb”, *Die Welt*, 15 sierpnia 2012, <http://www.welt.de/newsticker/news3/article108634865/RWE-nimmt-das-groesste-Braunkohlekraftwerk-der-Welt-in-Betrieb.html>.

³¹ „Moorburg-Kraftwerk geht ans Netz”, *Hamburg 1*, 28 lutego 2014 http://www.hamburg1.de/aktuell/MoorburgKraftwerk_geht_ans_Netz-20175.html.

³² „Energieriese droht Schließung von Kraftwerken an”, *Der Tagesspiegel*, 15 sierpnia 2013, <http://www.tagesspiegel.de/wirtschaft/rwe-strom-energie-riesen-droht-schliessung-von-kraftwerken-an/8641004.html>

³³ Fraunhofer ISE (2014) „Stromerzeugung aus Solar – und Windenergie im Jahr 2014”, <http://www.ise.fraunhofer.de/de/downloads/pdf-files/data-nivc-/stromproduktion-aus-solar-und-windenergie-2014.pdf>.

³⁴ „Germany meets 75% of the domestic electricity demand with renewables”, *Renewables International*, 18 sierpnia 2014.

³⁵ „Agorameter: Stromerzeugung und Stromverbrauch”, *Agora Energiewende*, <http://www.agora-energie-wende.de/service/aktuelle-stromdaten/>.

zwiększenie elastyczności elektrowni konwencjonalnych, aktywne zarządzanie popytem czy zwiększenie handlu z krajami sąsiednimi³⁶. Elementem tego ostatniego rozwiązania było podpisanie w 2012 r. umowy pomiędzy niemieckim operatorem sieci *Tennet*, norweskim operatorem *Statnett* i bankiem *KfW* o budowie i finansowaniu podmorskiego połączenia pomiędzy Norwegią i Niemcami o mocy 1400 MW³⁷. Umożliwi ono eksport energii elektrycznej z Niemiec zwłaszcza w okresie zbyt wysokiej produkcji z elektrowni wiatrowych położonych na północy Niemiec i jej import w okresie zmniejszonej produkcji.

Jednocześnie trwają intensywne badania nad magazynowaniem energii elektrycznej, która z różnych przyczyn nie może być wprowadzana do sieci. Jedną z najbardziej interesujących technologii jest wykorzystywanie tej energii do produkcji wodoru lub syntetycznego metanu. Gaz ten mógłby następnie zostać wykorzystany w transporcie lub zamieniany ponownie na energię elektryczną³⁸. Ale w krótkim okresie ogromny potencjał oferują małe przydomowe baterie, oferowane coraz częściej jako część instalacji fotowoltaicznych. W związku z tym, że cena zakupu energii elektrycznej ponaddwukrotnie przekracza koszt energii elektrycznej z własnej instalacji fotowoltaicznej, wielu Niemców chce korzystać z własnej energii również w nocy. Obecnie problemem jest cena takich instalacji, ale można oczekiwać, że wraz z efektem skali również koszt przydomowych baterii znacznie spadnie.

Obniżenie wysokości opłaty OZE

Koszt transformacji energetycznej w Niemczech jest bez wątpienia jej najczęściej dyskutowanym elementem. Jakkolwiek – wbrew powszechnej opinii – prawie dwukrotny wzrost cen detalicznych energii elektrycznej nie jest spowodowany wyłącznie rozwojem OZE, to jednak

³⁶ „Studie: Die Energiewende muss nicht auf Stromspeicher warten”, *Agora Energiewende*, wrzesień 2014, <http://www.agora-energie-wende.de/themen/optimierung/detailansicht/article/studie-die-energie-wende-muss-nicht-auf-stromspeicher-warten/>.

³⁷ „Deutschland und Norwegen bauen Unterseekabel”, *Handelsblatt*, 4 grudnia 2012, <http://www.handelsblatt.com/politik/international/abkommen-unterzeichnet-deutschland-und-norwegen-bauen-unterseekabel/7476254.html>.

³⁸ „Strom in Gas umwandeln”, *Strategieplattform Power to Gas*, <http://www.powertogas.info/power-to-gas/strom-in-gas-umwandeln.html>.

opłata OZE stanowi obecnie ok. 20 proc. ceny energii elektrycznej. Dodatkowo *umlage* obciążona jest 19-proc. podatkiem VAT, przez co stanowi dodatkowy dochód do budżetu państwa, który w bieżącym roku powinien przekroczyć 1,1 mld euro.

Jednak problemem jest nie tyle sama wysokość opłaty OZE, ile niepewność co do jej dalszego rozwoju, po tym jak wzrosła o ponad 80 proc. w ciągu trzech lat. Oczekiwano, że w 2015 r. przekroczy granicę 7 centów³⁹. Jednak zmniejszenie wsparcia dla nowych instalacji i dodatnie saldo na „koncie *umlage*” w wysokości 1,38 mld euro spowodowało, że opłata OZE po raz pierwszy w historii odnotowała trend spadkowy⁴⁰. Ogłaszana rokrocznie 15 października wysokość *umlage* na rok kolejny została obniżona z 6,24 eurocenta za kilowatogodzinę obecnie do 6,17 eurocenta na rok 2015.

Coraz głośniejsza jest jednak krytyka, że wysokość *umlage* nie odzwierciedla tak naprawdę kosztów rozwoju OZE. Opłata ta wynika z różnicy pomiędzy stałymi taryfami i ceną energii elektrycznej na giełdzie. Ta ostatnia jednak spada właśnie na skutek rozwoju OZE. W ten sposób pozytywny wpływ zwłaszcza fotowoltaiki na ograniczenie cen prądu w momencie najwyższego zapotrzebowania prowadzi do wzrostu opłaty OZE. Dodatkowym problemem jest to, że niższa cena giełdowa nie jest przekazywana do konsumentów indywidualnych. Jednak w miarę wzrostu konkurencji na rynku energii elektrycznej można się spodziewać, że ulegnie to zmianie.

Konsekwencje dla Polski

Transformacja energetyczna w Niemczech będzie miała istotny wpływ również na polski system elektroenergetyczny. Obecnie przejawia się w postaci niekontrolowanych przepływów energii elektrycznej poprzez terytorium Polski. Wynika to głównie z braku odpowiednich połączeń pomiędzy północą a południem Niemiec. Rozwój sieci staje się piętą achillesową transformacji energe-

³⁹ Bundesministerium für Wirtschaft und Energie „Szenarien für die zukünftige Entwicklung der EEG-Umlage”, <https://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/S-T/szenarien-fuer-die-zukuenftige-entwicklung-der-eeg-umlage,property=pdf,bereich=bmwi2012,sprache=de,rwb=true.pdf>.

⁴⁰ „EEG-Konto weiter mit Milliarden-Überschuss - Spekulationen um EEG-Umlage 2015”, *IWR*, 7 października 2014, <http://www.iwr.de/news.php?id=27290>.

tycznej i jest jednym z priorytetów niemieckiej polityki energetycznej.

Jednak o wiele większy wpływ na polski sektor energetyczny może mieć znaczna obniżka giełdowych cen prądu w Niemczech. Ceny te już są niższe, zwłaszcza w okresie letnim (rys. 10). Oczywiście niższe ceny wynikają ze wsparcia dla OZE, które nie znajdują odzwierciedlenia w cenach giełdowych, ale podobnie ma się rzecz ze wsparciem dla polskiego sektora energetycznego w formie bezpłatnych pozwoleń na emisję dwutlenku węgla i wsparcia dla górnictwa – wcześniejszego i obecnego. Główną różnicą pomiędzy Polską a Niemcami jest jednak fakt, że Polski rząd wspiera źródła energii, które stają się coraz droższe, jak energia atomowa, lub które niebawem ulegną wyczerpaniu, takie jak węgiel⁴¹, a rząd niemiecki źródła, które stają się coraz tańsze, co jest szczególnie widoczne w przypadku fotowoltaiki.

Obecnie Polska broni się przed importem energii elektrycznej z Niemiec. Według wiceministra gospodarki Witolda Pietrewicza „my dzisiaj bronimy się, minimalizując przepustowość naszych łączy energetycznych. Dzisiaj mamy najniższą w Europie przepustowość łączy (...)”⁴². Pozostaje to jednak w sprzeczności z żądaniami Unii Europejskiej głębszej integracji w tym sektorze, jak również z... pierwszym filarem Unii Energetycznej zaproponowanej przez polski rząd⁴³. W miarę jak wzrasta różnica pomiędzy cenami energii elektrycznej w Polsce i w Niemczech, również prywatnym inwestorom będzie opłacało się inwestować w połączenia pomiędzy tymi dwoma krajami, co doprowadzi również do spadku cen giełdowych w Polsce. Może to zaskutkować spadkiem

opłacalności elektrowni konwencjonalnych, tak jak ma to miejsce w przypadku elektrowni znajdujących się w posiadaniu Eon lub RWE.

Jednak dodatkowy problem pojawi się w przypadku inwestycji w elektrownię atomową. Polski rząd od dawna przygląda się pomysłowi wsparcia polskiej elektrowni atomowej w formie kontraktów różnościowych⁴⁴. Polegają one na tym, że inwestor otrzymuje stałą cenę za każdą megawatogodzinę wyprodukowanej energii. Jeżeli cena giełdowa będzie niższa, to różnice pokryją konsumenci prądu w formie dodatkowej opłaty – bardzo podobnie jak w przypadku wsparcia dla energii odnawialnych w Niemczech. Zasadniczą różnicą jest fakt, że w przypadku elektrowni *HinkleyPointC* w Wielkiej Brytanii, dla której podobne wsparcie zostało zaakceptowane przez Komisję Europejską⁴⁵, kontrakty różnicowe zakładają wsparcie na poziomie porównywalnym dla elektrowni fotowoltaicznych w Niemczech i o wiele wyższe niż dla elektrowni wiatrowych, tylko że przez o wiele dłuższy okres – 35 lat. Jeżeli podobne rozwiązanie zostałoby przyjęte w Polsce, to wobec niższych cen energii elektrycznej spowodowanych niemiecką transformacją energetyczną, oznacza to znaczne obciążenie polskich konsumentów w formie dodatkowej opłaty atomowej. Tyle że w przeciwieństwie do naszych zachodnich sąsiadów te dodatkowe koszty nie przyczynią się do stworzenia nowego sektora gospodarki zatrudniającego kilkaset tysięcy osób, a co najwyżej zasila budżet inwestora zagranicznego. ♦♦

Dr. Andrzej Ancygier jest pracownikiem naukowym na Hertie School of Governance w Berlinie gdzie specjalizuje się w analizie współpracy polsko-niemieckiej w sektorze energetyki odnawialnej i klimatycznej. Andrzej Ancygier jest jak również wykładowcą w berlińskim oddziale Uniwersytetu Nowojorskiego (NYUB) jak również na Freie Universität (FUBIS).

⁴¹ Według danych BP węgla kamiennego w Polsce przy jego obecnym zużyciu wystarczy na 38 lat „Energy in 2013 – energymarketsreflectbroaderthemes”, BP Statistical Review of World Energy, czerwiec 2014, <http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/Energy-economics/statistical-review-2014/BP-statistical-review-of-world-energy-2014-full-report.pdf>.

⁴² Komisja Gospodarki (GOS) – cz. 2, iTV Sejm – transmisje archiwalne, 22 lipca 2014, godzina 15:39 http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/transmisje_arch.xsp#168D9B1F95B70D8BC1257D1D003334EE.

⁴³ Ministerstwo Spraw Zagranicznych (2014) „Roadmap towards an Energy Union for Europe. Non-paper addressing the EU’s energy dependency challenges”, <https://www.msz.gov.pl/resource/34efc44a-3b67-4f5e-b360-ad7c71082604:JCR>

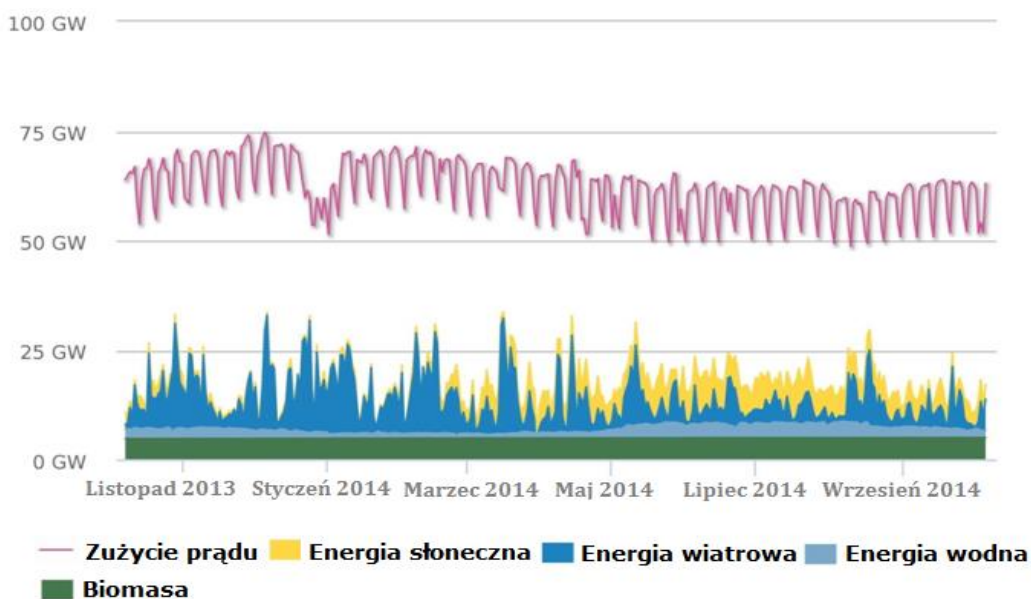
⁴⁴ Majszyk Konrad, „Elektrownia jądrowa w Polsce. Jest umowa i trzy lokalizacje”, *Dziennik Gazeta Prawna*, 2 września 2014, <http://m.dziennik.pl/gospodarka/aktualnosci-gospodarka/elektrownia-jadrowa-w-polsce-jest-umowa-i-trzy-lokalizacje>

⁴⁵ Macalister Terry, „EU approves Hinkley Point nuclear power station as costs raise by £8bn”, *The Guardian*, 8 października 2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/08/hinkley-point-european-commission-nuclear-power-station-somerset>

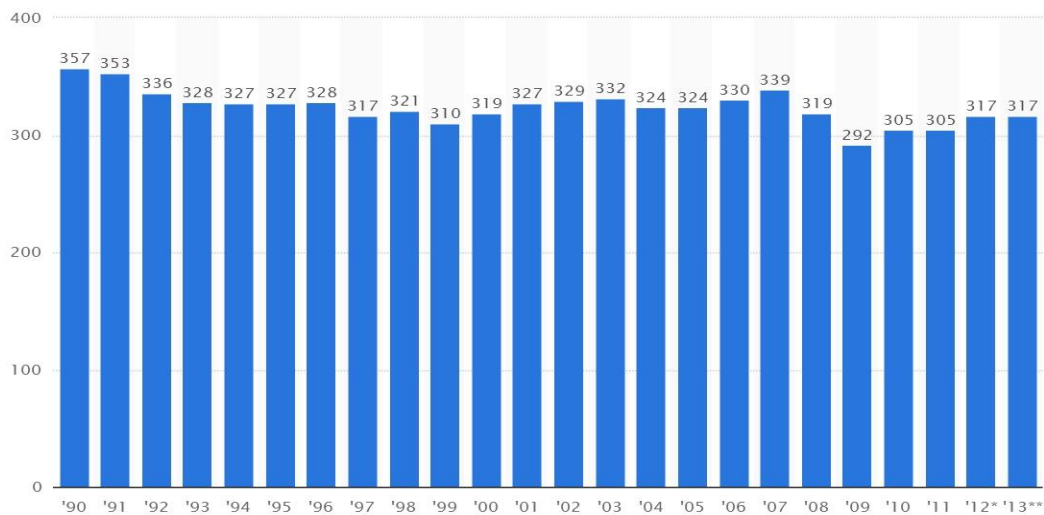
Statystyki

Produkcja energii ze źródeł odnawialnych listopad 2013 – wrzesień 2014

Źródło: „Agorameter: Stromerzeugung und Stromverbrauch“, Agora Energiewende

Emisje dwutlenku węgla z niemieckiego sektora elektroenergetycznego

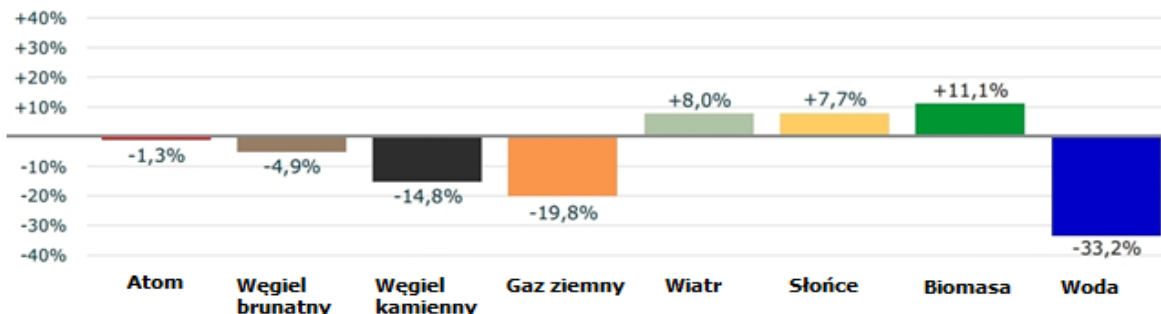

Źródło: Umweltbundesamt, Statista 2014

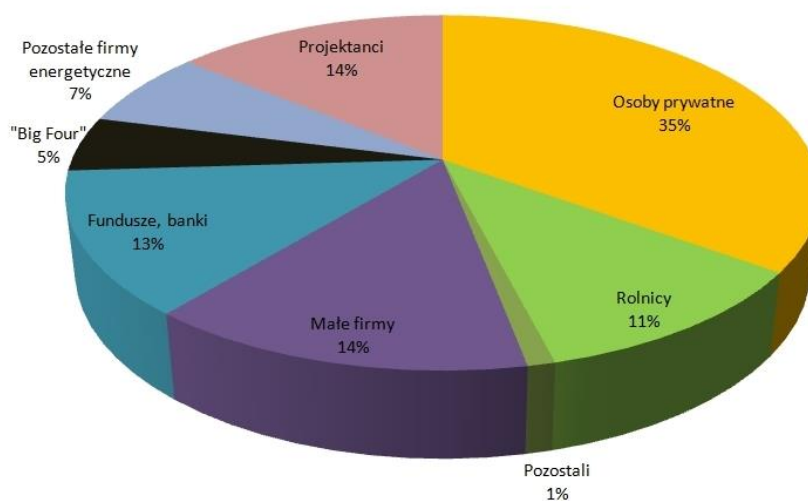
Statystyki

Zmiana udziału poszczególnych źródeł energii w niemieckim miksie energetycznym w pierwszych 9 miesiącach 2014 r. w porównaniu z tym samym okresem 2013 r.

Źródło: Fraunhofer ISE

Producenci OZE w Niemczech

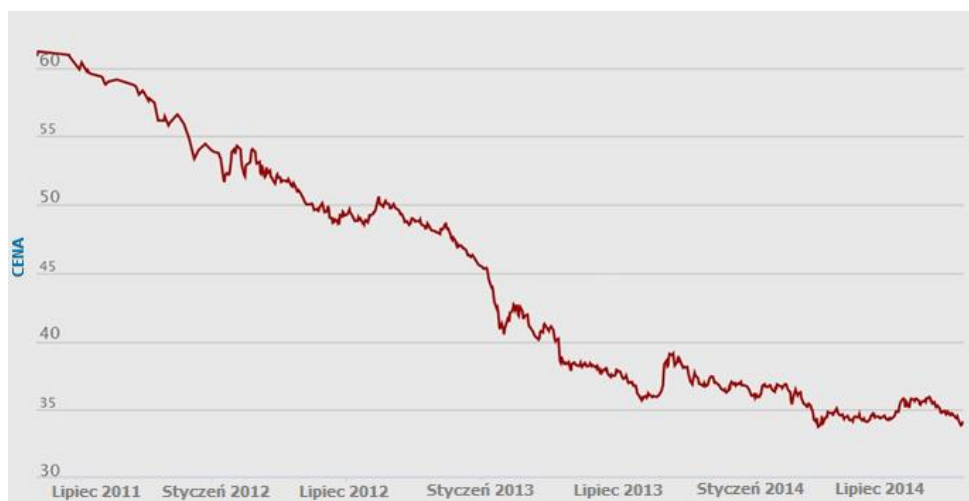

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Agentur für Erneuerbare Energien

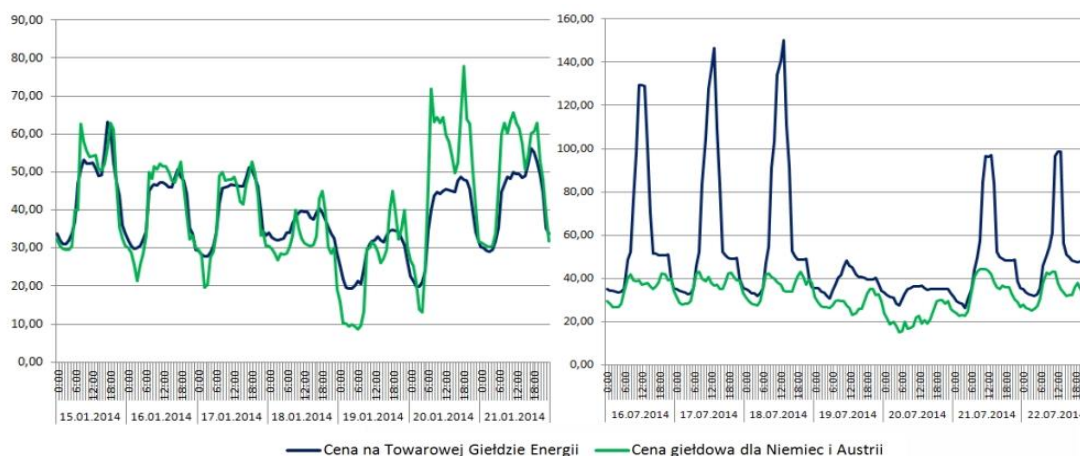
Statystyki

Giełdowe ceny energii elektrycznej dla obszaru Niemiec i Austrii w latach 2011-2014 (euro za MWh)

Źródło: Giełda EEX, Phelix Base YearOptions

Giełdowe ceny energii elektrycznej w okresie zimowym i letnim w Polsce i w Niemczech

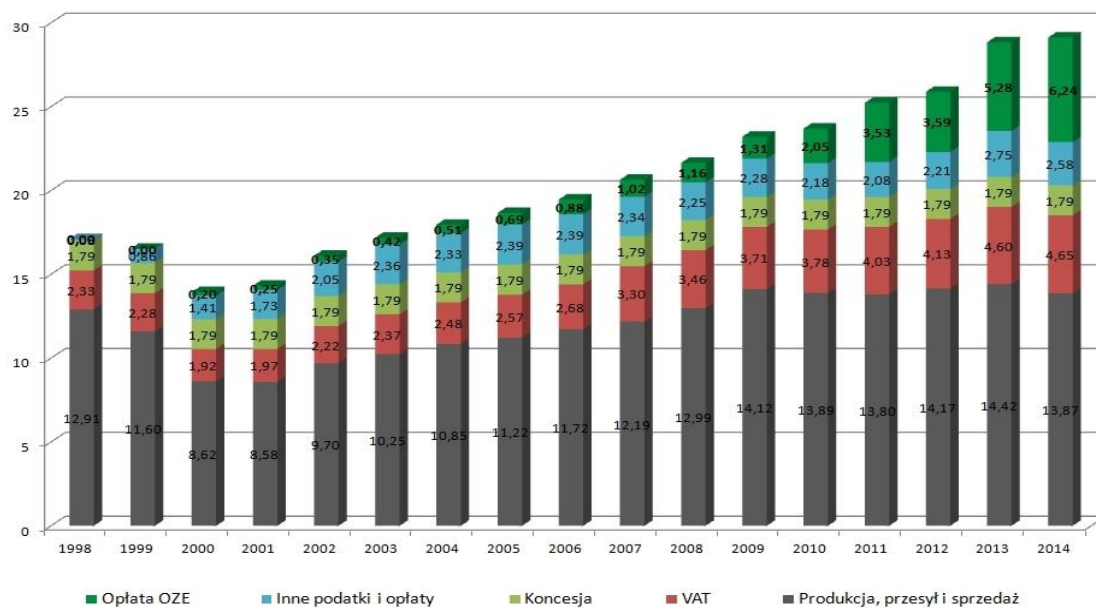

Źródło: Giełda EEX (Phelix), Towarowa Giełda Energii

Statystyki

Składowe ceny energii dla konsumentów w Niemczech

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Niemieckiego Związku Gospodarki Wodnej i Energetycznej (BDEW)

Kalendarium

22.09.2014

Na zaproszenie kanclerz Niemiec Angeli Merkel do Berlina przybył ze swoją pierwszą wizytą nowy premier Francji Manuel Valls. Szeftowa niemieckiego rządu przyjęła gościa w Urzędzie Kanclerskim z wojskowymi honorami. W trakcie rozmowy za zamkniętymi drzwiami nowy francuski premier przedstawił program reform gospodarczych, które Francja ma zamiar przeprowadzić w celu wyjścia z kryzysu. Podczas wspólnej konferencji prasowej kanclerz Merkel z uznaniem wypowiadała się na temat „imponujących wysiłków reformatorskich” nowego rządu i życzyła nowemu premierowi powodzenia w realizacji założeń. „Chodzi mi o to, żeby Europa była wiarygodna. To znaczy, że trzymamy się tego, co wspólnie uzgodniliśmy, a tym jest pakt na rzecz stabilności i wzrostu – mówiła podczas konferencji niemiecka kanclerz. – Reformy nie są celem samym w sobie, lecz w końcowym rozrachunku służą polepszeniu poziomu życia i sytuacji wielu bezrobotnych” – dodała Merkel. Manuel Valls zgodził się z szefową niemieckiego rządu co do konieczności podjęcia wysiłków reformatorskich: „Jest absolutnie konieczne, aby wzmocnić naszą dyscyplinę budżetową”. Na koniec francuski premier zaapelował do Niemców o zaufanie w tej sprawie. Angela Merkel oraz Manuel Valls potwierdzili również, że Niemcy i Francja będą „wspólnie przewyżczać narodowe, międzynarodowe oraz europejskie wyzwania”.

23.09.2014

Kanclerz Angela Merkel przyjęła w Urzędzie Kanclerskim w Berlinie wizytę premiera Grecji Antonisa Samarasa. Tematem rozmów były przede wszystkim reformy gospodarcze greckiego rządu, które zaczęły przynosić pierwsze pozytywne efekty. W 2014 r. według prognoz Troiki (Europejski Bank Centralny, Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Komisja Europejska), która kontroluje przeprowadzanie reform strukturalnych przez rząd w Atenach, Grecja ma odnotować wzrost gospodarczy w wysokości 0,6 proc. Delikatnie zaczęło spadać bezrobocie. Kanclerz Merkel zapewniła Antonisa Samarasa o wsparciu Niemiec. Składa się na nie m.in. otwarty niedawno fundusz kredytowy dla małych i średnich przedsiębiorstw, który ma przyczynić się do przyspieszenia wzrostu gospodarczego, a także wzrostu produkcji i zatrudnienia.

24.09.2014

Na posiedzeniu Komisji Obrony niemieckiego Bundestagu resort obrony przedstawił listę dotyczącą gotowości operacyjnej kluczowego sprzętu wojskowego, którym dysponuje Bundeswehra. Fatalny stan uzbrojenia niemieckiego wojska wywołał w Niemczech prawdziwą burzę. W najgorszym stanie znajduje się lotnictwo. Spośród 31 śmigłowców Tiger gotowych do użycia jest jedynie 10, wśród 33 helikopterów typu NH90 – tylko 8. Jeszcze gorzej przedstawia się sytuacja z samolotami pozostającymi w służbie niemieckiej marynarki. Z 21 śmigłowców Sea King wystartować mogą tylko 3, a z 22 helikopterów typu Sea Lynx gotowe do startu są jedynie 4. Podobnie sytuacja wygląda z myśliwcami Eurofighter i Tornado, z których w pełni sprawna jest niespełna połowa (odpowiednio 42/109 i 38/89). Tylko nieco lepiej wygląda sytuacja w oddziałach pancernych. Winą za fatalny stan Bundeswehry obarczane jest Ministerstwo Obrony pod dyktando Ursuli von der Leyen, które zawiaduje reformą niemieckiej ar-

Kalendarium

mii, w tym przeprowadzaniem najważniejszych projektów zbrojeniowych. Na nowo rozpoczęto również dyskusję nad zwiększeniem wydatków na obronność. Obecnie Niemcy przeznaczają na ten cel jedynie 1,3 proc. PKB, podczas gdy zaleceniem NATO jest pułap 2 proc. Polska wydaje na armię 1,9 proc. PKB.

26.09.2014

Parlamentarna opozycja (Partia Zielonych/Sojusz 90 oraz Partia Lewicy) złożyła wniosek do Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w Karlsruhe w sprawie przesłuchania na terenie Niemiec Edwarda Snowdena, który miałby udzielić komisji śledczej Bundestagu odpowiedzi na pytania dotyczące afery podsłuchowej z udziałem amerykańskiej NSA. Koalicja CDU/CSU/SPD ustaliła wcześniej, że Snowden zostanie przesłuchany przed wspomnianą komisją za pomocą wideokonferencji z Moskwy. Na takie rozwiązanie nie zgadza się opozycja. Zdaniem Partii Lewicy i Zielonych afera NSA jest „skandalem podsłuchowym wszech czasów”. Zwolennicy przesłuchania Snowdena w Berlinie odrzucają argumenty rządu, że takie rozwiązanie pogorszy stosunki niemiecko-amerykańskie. Ponadto USA mogą zażądać ekstradycji Snowdena, gdy ten znajdzie się na terytorium Niemiec. Opozycja wskazuje jednak, że rząd może wręczyć mu list żelazny gwarantujący bezpieczne opuszczenie kraju.

27.09.2014

Minister spraw zagranicznych Frank-Walter Steinmeier podczas swojego wystąpienia na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku zarzucił Rosji złamanie prawa międzynarodowego w postaci jednostronnej zmiany granicy z Ukrainą. W marcu tego roku Rosja włączyła do swojego terytorium cały Półwysep Krymski. Jednocześnie Steinmeier ostrzegał przed bagatelizowaniem tego konfliktu: „Niekktórzy w tej sali mogą uważać, że ten spór jest ograniczonym konfliktem regionalnym w Europie Wschodniej. Jestem przekonany, że byłoby to błędne podejście. Ten konflikt dotyczy nas wszystkich”. Niemiecki szef dyplomacji przypomniał, że złamanie prawa międzynarodowego przez Rosję jest szczególnie ważne z tego powodu, że zrobił to stały członek Rady Bezpieczeństwa ONZ, czyli kraj mający w założeniu odpowiadać za przestrzeganie międzynarodowych reguł postępowania. Steinmeier przestrzegł przed nowym podziałem na Wschód – Zachód, który niechybnie spowoduje paraliż ONZ.

1.10.2014

Niemiecki rząd podjął decyzję o ubieganiu się o przewodnictwo w Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w 2016 r. „Na Ukrainie OBWE dało dowód na to, jak ważne jest w utrzymaniu pokojowego porządku w Europie” – tłumaczył później Frank-Walter Steinmeier. „To leży w naszym własnym interesie, uczynić z OBWE forum dialogu między Wschodem a Zachodem oraz instrument europejskiej prewencji kryzysowej” – dodał niemiecki szef dyplomacji. Ostatni raz Niemcy przewodniczyły OBWE w 1991 r. W ostatnim czasie organizacja odpowiada za przestrzeganie zawieszenia broni na wschodniej Ukrainie.

Kalendarium

2.10.2014

Nowy minister spraw zagranicznych Polski Grzegorz Schetyna przybył ze swoją pierwszą wizytą zagraniczną do Berlina, gdzie spotkał się z szefem niemieckiej dyplomacji Frankiem-Walterem Steinmeierem. Wizyta odbyła się w przeddzień Dnia Jedności Niemiec. Gospodarz spotkania przypomniał zasługi Polski dla ponownego zjednoczenia Niemiec w 1990 r. „Zjednoczenie Niemiec i zjednoczenie Europy nie byłyby możliwe bez Polski” – mówił m.in. Steinmeier. Szef niemieckiej dyplomacji z uznaniem wypowiedział się również na temat obecnych stosunków między naszymi krajami: „relacje ze wschodnim sąsiadem przypuszczalnie jeszcze nigdy nie były lepsze niż obecnie”. Minister Schetyna zapowiedział zaś nowy etap w stosunkach między Polską a Niemcami, w ramach którego współpraca ma się układać jeszcze lepiej niż dotychczas: „Polsko-niemiecki głos może znaczyć jeszcze więcej, niż dzisiaj znaczy”. Ministrowie uzgodnili przełożenie zaplanowanych na wrzesień konsultacji międzyrządowych ze względu na formowanie się w Polsce nowego rządu. Mają się one odbyć tak szybko, jak to tylko możliwe.

3.10.2014

Kanclerz Angela Merkel wzięła udział w obchodach Dnia Jedności Niemiec, ustanowionego na pamiątkę zjednoczenia RFN z NRD 3 października 1990 r. W uroczystościach w Hanowerze udział wzięli również prezydent Joachim Gauck oraz szefowie obu izb niemieckiego parlamentu Norbert Lammert oraz Christian Weil. Podczas swojego przemówienia kanclerz Merkel wezwała Europę do wsparcia Ukrainy w obliczu kryzysu na wschodzie kraju: „My, Niemcy, nie możemy innym odmawiać tego, co sami – przy pokojowej akceptacji wspólnoty międzynarodowej, w tym także ówczesnego ZSRR – uzyskaliśmy w procesie zjednoczenia kraju – prawa do decydowania o własnej przyszłości”. Merkel podkreśliła, że podeptanie przez Rosję prawa międzynarodowego wymagało zastosowania sankcji. Jej zdaniem wycofanie ich, co postuluje m.in. niemiecki biznes, jest w tym momencie niemożliwe. Podczas przemówienia Angela Merkel przypomniała również proces zjednoczenia Europy i rozszerzenie UE o byłe kraje socjalistyczne, w tym Polskę. Fakt, że polski premier Donald Tusk został wybrany na nowego przewodniczącego Rady Europejskiej, kanclerz Merkel określiła jako „symboliczny wyraz cudu wolności i pokoju w Europie”.

9.10.2014

Na zaproszenie kanclerz Niemiec Angeli Merkel do Berlina przybyła ze swoją pierwszą wizytą premier Ewa Kopacz. Przed Urzędem Kanclerskim została przyjęta z wojskowymi honorami. Jak zapewniała kanclerz Merkel, obie szefowe rządu przypadły sobie do gustu. „Stosunki polsko-niemieckie są bardzo dobre. Dzisiaj jesteśmy ściśle ze sobą powiązani w kwestiach europejskich, zaangażowaniu w sprawę Ukrainy, współpracy w ramach NATO” – mówiła po spotkaniu Merkel. Ewa Kopacz zwróciła zaś szczególną uwagę na potrzebę wspólnego stanowiska wobec kryzysu na Ukrainie. Szefowe rządów Polski i Niemiec rozmawiały również na tematy bilateralne oraz poruszyły problem paktu klimatycznego. „To trudny temat. Po szczycie chcę przyjechać do Polski ze stanowiskiem, że obroniłam cenę polskiej energii elektrycznej w polskich domach. I o tym mówiłam pani kanclerz” – powiedziała Ewa Kopacz. Ostatecznie postanowiono o rozpoczęciu cyklicznych spotkań między ekspertami obu stron w sprawie paktu klimatycznego, które mają przybliżyć osiągnięcie porozumienia na szczycie UE w Brukseli 23-24 października.

Kalendarium

09.10.2014

Prezydent Joachim Gauck wziął udział w obchodach Święta Światła w Lipsku, które obchodzone jest corocznie na pamiątkę wielkiej antyenerdowskiej demonstracji, której uczestnicy nieśli świece. „Ta demonstracja przyspieszyła upadek NRD” – komentowały wydarzenia sprzed 25 lat niemieckie gazety. Prezydent Gauck podziękował mieszkańcom NRD za odwagę w walce o wolność. Dzięki nim ponowne zjednoczenie Niemiec było możliwe. „Najpierw była wolność, a potem zjednoczenie” – mówił Joachim Gauck. Na zaproszenie niemieckiego przywódcy w obchodach wzięli udział również prezydenci: Polski Bronisław Komorowski, Czech Milosz Zeman, Słowacji AnrejKiska i Węgier Janos Ader. Prezydent Polski dziękował w swoim wystąpieniu mieszkańcom Lipska za to, że „chcą przeżywać co roku to wielkie święto wolności. Cieszymy się tą wolnością też w Polsce i w Niemczech, w Czechach, na Słowacji i na Węgrzech. Cieszymy się i życzymy innym także ich wolności, i na Bliskim Wschodzie, i na Ukrainie” – zakończył swoje wystąpienie Bronisław Komorowski, zbierając burzę oklasków od ok. 150 tys. zebranych na placu Augusta.

11.10.2014

W Berlinie odbyły się niemiecko-chińskie konsultacje międzyrządowe. Spotkanie przywódców, jak również przedsiębiorców obu państw stało się okazją do podpisania wielu umów. Przedstawiciele firm z obu krajów podpisali ok. 30 porozumień gospodarczych opiewających na łączną kwotę ponad 2 mld euro. Wśród niemieckich koncernów, które skorzystają na rozwoju współpracy między państwami, są m.in.: Daimler, Volkswagen, Deutsche Telekom, Airbus oraz Siemens. Chiny będą również głównym partnerem targów komputerowych CeBIT w Hanowerze w 2015 r. Niemcy są jedynym krajem na świecie, z którym Chiny organizują konsultacje międzyrządowe.

11.10.2014

W meczu eliminacyjnym do mistrzostw Europy we Francji w 2016 r. polska reprezentacja w piłce nożnej pokonała na Stadionie Narodowym w Warszawie ekipę z Niemiec 2:0. Obie bramki padły w drugiej połowie, a strzelcami byli Arkadiusz Milik oraz Sebastian Mila. Mecz na żywo obejrzało na stadionie ponad 50 tys. kibiców, a pomeczowe świętowanie przeciągnęło się aż do niedzieli. Było to pierwsze zwycięstwo polskiej reprezentacji nad drużyną Niemiec w historii.

13.09.2014

Minister rozwoju Gerd Müller udał się z dwudniową wizytą na Ukrainę, podczas której zapewnił Kijów o wsparciu Niemiec w odbudowie kraju. Niemiecki rząd przeznaczy na ten cel w sumie 70 mln euro. Minister Müller pojawił się w Kijowie, by nadzorować dystrybucję niemieckiej pomocy humanitarnej dla Ukrainy. Tydzień wcześniej polsko-ukraińską granicę w Dorohusku przekroczyło sto ciężarówek z 17 niemieckich miast. Wartość transportu wyniosła ok. 10 mln euro. Pomoc ma być przeznaczona dla mieszkańców wschodniej Ukrainy.

Kalendarium

13.09.2014

Z powodu postawy Rosji wobec kryzysu na Ukrainie Niemcy zdecydowały się przełożyć spotkanie w ramach Dialogu Petersburskiego oraz odwołać tegoroczne niemiecko-rosyjskie konsultacje międzyrządowe. Spotkanie w ramach Dialogu Petersburskiego miało odbyć się w październiku w Soczi, ale wiele niemieckich organizacji pozarządowych odmówiło wzięcia udziału w spotkaniu z powodu działań Rosji na Ukrainie. Dialog Petersburski powołano w 2001 r. jako forum wymiany opinii i zacieśniania współpracy między społeczeństwami obu państw. Przesunięcie spotkania ma być próbą ratowania społecznego wymiaru spotkań. Odwołane zostały również doroczne niemiecko-rosyjskie konsultacje międzyrządowe, które tradycyjnie odbywały się razem ze spotkaniami w ramach Dialogu Petersburskiego.

16.10.2014

Kanclerz Niemiec Angela Merkel wygłosiła przed Bundestagiem oświadczenie rządowe przed szczytami ASEM w Mediolanie i UE w Brukseli. Najważniejszymi tematami przemówienia były rozwój współpracy na linii Europa – Azja, sytuacja na Ukrainie, walki przeciw organizacji Państwa Islamskiego, epidemia eboli oraz negocjacje w sprawie paktu klimatycznego. W swoim przemówieniu szefowa rządu podkreśliła znaczenie współpracy między państwami obu kontynentów w rozwiązywaniu światowych problemów: „Wielkie globalne wyzwania możemy przezwyciężyć tylko wspólnie”. Niemiecka kanclerz przypomniała trzy najbardziej palące problemy wspólnoty międzynarodowej w ostatnim czasie. Na pierwszym miejscu wymieniła kryzys ukraiński. Merkel wezwała Rosję do wysiłków na rzecz stabilizacji sytuacji na Ukrainie. „Decydujący wkład w deeskalację musi wnieść Rosja. To wymaga przede wszystkim wywiezienia rosyjskiej broni, efektywnej kontroli granicznej pod egidą OBWE, jak również przeprowadzenia wyborów lokalnych na wschodzie kraju według ukraińskiego prawa” – mówiła niemiecka kanclerz. Na drugim i trzecim miejscu wśród międzynarodowych problemów Merkel wymieniła walkę z organizacją Państwa Islamskiego w Iraku i Syrii oraz walkę z epidemią eboli. Niemiecka kanclerz dużą część przemówienia poświęciła negocjacjom w sprawie paktu klimatycznego. W tym kontekście Merkel podkreśliła znaczenie prac nad odnawialnymi źródłami energii, które – co szczególnie istotne w kontekście kryzysu na Ukrainie – zapewnią Europie niezależność energetyczną.

16-17.10.2014

Kanclerz Niemiec Angela Merkel wraz z ministrem spraw zagranicznych Frankiem-Walterem Steinmeierem wzięli udział w szczycie przywódców Europy i Azji (ASEM) w Mediolanie. Pierwszego dnia zaplanowane zostało spotkanie w cztery osoby Angeli Merkel z prezydentem Rosji Władimirem Putinem. Rosyjski przywódca spóźnił się na nie ok. 2 godzin, ponieważ odbierał defiladę wojskową w Belgradzie. Późnowieczorna rozmowa przywódców Niemiec i Rosji na temat konfliktu na Ukrainie nie przyniosła przełomu, jak oceniły później zgodnie obie strony. Jeszcze jedną próbę zbliżenia podjęto drugiego dnia szczytu. Przy śniadaniu spotkali się, oprócz kanclerz Merkel i prezydenta Putina, przywódcy Ukrainy Petro Poroszenko, Wielkiej Brytanii David Cameron, Francji François Hollande, Włoch Matteo Renzi oraz szef Komisji Europejskiej Jose Manuel Barroso. Również to spotkanie nie przyniosło spodziewanego przełomu, choć jak

Kalendarium

przekonywał gospodarz rozmów Matteo Renzi, poczyniono pewne postępy w kwestii dostaw gazu na Ukrainę.

20.10.2014

Kancelarz Angela Merkel złożyła jednodniową wizytę w stolicy Słowacji Bratysławie. Głównym tematem rozmów była sytuacja u wschodniego sąsiada i rosyjsko-ukraińskie negocjacje gazowe. Z powodu konfliktu gazowego na Słowację nie dopływa część zamówionego w Rosji surowca. Merkel oświadczyła, że zniesienie sankcji wobec Moskwy jest obecnie niemożliwe ze względu na nieodtrzymywanie przez Rosję warunków zawieszenia broni we wschodniej Ukrainie. Przywódcy Niemiec i Słowacji omówili również kwestie współpracy bilateralnej oraz problem negocjacji w sprawie paktu klimatycznego przed zbliżającym się szczytem UE w Brukseli.

Kalendarium przygotował: Michał Kędzierski

Biuletyn Niemiecki

- ♦ analizuje wybrane procesy polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe mające istotny wpływ na zmiany w Niemczech
- ♦ dostarcza rzetelnych analiz polskojęzycznym czytelnikom sporządzonych przez młodsze pokolenie analityków i ekspertów
- ♦ zaprasza do dyskusji na tematy związane z Niemcami, Polską i stosunkami polsko-niemieckimi w Europie
- ♦ kierowany jest do osób zainteresowanych sprawami niemieckimi i relacjami polsko-niemieckimi na różnych płaszczyznach zawodowych i osobistych (dziennikarze, eksperci, urzędnicy administracji centralnej i lokalnej, dyplomaci, studenci itd.)
- ♦ udostępniany jest raz w miesiącu i rozsyłany drogą elektroniczną w formie PDF
- ♦ wydawany jest przez Centrum Stosunków Międzynarodowych i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej

Centrum Stosunków Międzynarodowych (CSM)

jest fundacją – niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym, zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi dla Polski problemami polityki międzynarodowej. W tym celu CSM prowadzi projekty badawcze, organizuje liczne konferencje i seminaria, przygotowuje raporty i analizy, publikuje artykuły i książki.

www.csm.org.pl

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (FWPN)

od 1991 roku udostępnia środki na projekty, a tym samym umożliwia zarówno polskim, jak i niemieckim partnerom realizację wspólnych przedsięwzięć. Priorytetowymi celami FWPN są projekty partnerskie realizowane na płaszczyźnie samorządowej i zacieśnienie współpracy naukowej. Poza tym fundacja zajmuje się współpracą kulturalną i wszelkimi aspektami wymiany informacji służącej pogłębieniu stanu wiedzy i jakości doniesień medialnych na temat kraju sąsiada.

www.fwpn.org.pl

Redakcja: Jędrzej Trojanowski, Tomasz Markiewicz

ISSN: 2081-5220

Kontakt: Jędrzej Trojanowski
Centrum Stosunków Międzynarodowych
ul. Mińska 25
03-808 Warszawa
e-mail: bn@csm.org.pl

CENTRUM STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

© Centrum Stosunków Międzynarodowych, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Opinie wyrażane w Biuletynie Niemieckim są osobistym stanowiskiem autora danej analizy.

FUNDACJA WSPÓLPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Wszelkie prawa zastrzeżone